

SIBELIUS-AKATEMIA

Sibelius-Akatemian

tutkimuspoliittinen suunnitelma 2012

TAUSTAKSI

Sibelius-Akatemian vararehtori Hannu Apajalahti ehdotti syksyllä 2008 perustettavaksi työryhmän, jonka tehtävänä olisi pohtia Sibelius-Akatemian tutkimustoiminnan suuntaviivoja. Työryhmään tulivat jäseniksi professori Heidi Westerlund, professori Lauri Suurpää sekä professori, sittemmin vararehtori Kari Kurkela (pj.), ja se nimesi nyt käsillä olevan luonnoksen Sibelius-Akatemian tutkimuspoliittiseksi suunnitelmaksi 2009.

Työryhmä on pohtinut asiaa useassa tapaamisessa. Se on myös tutustunut eräiden muiden instituutioiden vastaaviin julkilausumiin sekä kerännyt tutkimustyöstä vastuussa olevilta sibelius-akatemiaalaisilta palautetta kolmeen eri otteeseen ennen sen saattamista nykyiseen muotoonsa.

Helsingissä 14. lokakuuta 2009

Lauri Suurpää
Professori

Heidi Westerlund
Professori

Kari Kurkela
Professori, vararehtori
Työryhmän pj.

Tutkimusjaoston päivittämä Sibelius-Akatemian tutkimuspoliittinen suunnitelma on hyväksytty Sibelius-Akatemian Akateemisen neuvoston kokouksessaan 5.6.2012 nimellä *Sibelius-Akatemian tutkimuspoliittinen suunnitelma 2012*.

Helsingissä 5. kesäkuuta 2012

Kari Kurkela
Professori, vararehtori

Sibelius-Akatemia

Tutkimuspoliittinen suunnitelma 2012

0 JOHDANTO

Tämän tutkimuspoliittisen suunnitelman tehtävänä on kuvata tutkimuksen asemaa ja nykytilaa Sibelius-Akatemiassa sekä luoda yleisiä suuntaviivoja yliopiston tutkimustoiminnan kehittämiseksi. Suunnitelma on ensisijaisesti suunnattu Sibelius-Akatemialle yhteisöllisen keskustelun pohjaksi. Lähtökohtana on, että Sibelius-Akatemiassa tehtävä tutkimus noudattaa yleisiä, kunkin alan perinteestä nousevia periaatteita, Opetus- ja kulttuuriministeriön tutkimusta koskevia säädöksiä ja strategisia linjauksia sekä yliopistolain 2009 tehtävänmäärittelyä.

1 YLEISTÄ LUONNEHDINTAA

1.1 Sibelius-Akatemian luonne musiikkiyliopistona

Sibelius-Akatemia on taideyliopisto ja ennen kaikkea musiikkiyliopisto. Musiikkiyliopiston perustehtävä on musiikkiin eri tavoin liittyvä luova työ. Yliopiston toimialana on musiikin koko kenttä siten, että se kattaa esimerkiksi musiikin eri lajit ja niihin liittyvät aktiviteetit (kuten musiikin esittämisen ja säveltämisen) sekä musiikkipedagogiikan ja muut musiikkiin tavalla tai toisella liittyvät toiminnot. Siihen sisältyy olennaisena osana alan tutkimus, kuten erilaisten musiikillisten ilmiöiden menneisyyden ja nykyisten käytäntöjen käsitteellinen ymmärtäminen, musiikkiin liittyvien käytäntöjen kriittinen kehittäminen ja tukeminen sekä musiikkiyhteisön ja -yliopiston itsereflektio. Tutkimus kohdistuu yhtäältä menneisyyteen ja traditioihin ja toisaalta se pyrkii ymmärtämään tätä päivää sekä kehittämään käytäntöjä ja luomaan uutta. Näin musiikkiin eri tavoin liittyvä tutkimustoiminta on elimellinen osa musiikkiyliopiston toimintaa. Sibelius-Akatemia on toimintaympäristö, jossa tutkimukselliset, taiteelliset, pedagogiset ja muut musiikkiin liittyvät toimintamuodot ovat toisiaan tukevassa vuorovaikutuksessa säilyttäen oman erityisluonteensa.

1.2 Tutkimuksen yleinen luonne Sibelius-Akatemiassa

Tutkimus Sibelius-Akatemiassa pyrkii kriittisesti ja systemaattisesti todellisuutta koskevaan, uuteen ja totuudelliseen tietoon sekä tähän perustuviin ymmärryksen muotoihin, käytäntöihin ja tuotteisiin.

Edelliseen perustuen toimintaa ohjaavat kriittisyys, luovuus ja totuudelliseen sekä kielellisesti tarkkaan, selkeään ja kommunikatiiviseen tietoon pyrkiminen. Tutkimus Sibelius-Akatemiassa on autonomista ja monialaista. Vuorovaikutus erityyppisten tieteellisten lähestymistapojen kanssa mahdollistaa tieteidenvälisyyden ja poikkitieteellisyyden. Se on eettistä, kansainvälistä sekä vuorovaikutuksessa muun tiedeyhteisön kanssa. Taideyliopistoon liittyvänä erityispiirteenä yliopistossa kehitetään taiteilijälähtöistä tutkimusta sen eri muodoissaan (artistic research, practise based research, research in and through music).

1.3 Tutkimuksen yleinen viitekehys ja laadunvarmistus

Tutkijoiden vuorovaikutus erilaisten musiikillisten käytäntöjen ja toimijoiden kanssa on luonteenomaista Sibelius-Akatemiassa tehtävälle tutkimukselle, mikä haastaa kehittämään uusia tutkimuksellisia lähestymistapoja. Tämä työ on innovatiivista, mutta täyttää samalla edellä mainitut luotettavan tutkimuksen kriteerit.

Osana Sibelius-Akatemiassa tehtävää tutkimusta yliopisto toteuttaa koulutusta, joka harjaannuttaa opiskelijan toteuttamaan edellä luonnehditun mukaista tutkimustoimintaa.

Sibelius-Akatemiassa tutkimustoiminnan laatua tarkastellaan kolmesta näkökulmasta: koko yliopiston, yksiköiden ja yksittäisten tutkijoiden tasolla. Ne luovat pohjan tutkimustoiminnan ja sitä tukevan infrastruktuurin jatkuvalla kehittämiselle. Yliopistotasoisesta sisällöllisestä laadunvarmistuksesta ja kehittämisestä vastuussa ovat ennen kaikkea Akateeminen neuvosto ja vararehtori, osastotasolla vastuun eri osa-alueet jakaantuvan eri toimijoiden kesken (tieteelliset professorit, dekaani, tohtorikoulu, osaston tutkimuksen vastuuhenkilö, osastoneuvosto). Yksilötasolla toteutetaan kansainvälisissä tutkimusyhteisöissä vakiintuneita tutkimuksen laadun varmistuskäytäntöjä. Tarkemmin laadunvarmistuksen toimintatavoista kerrotaan yliopiston Laatukäsikirjassa.

Tutkimustoimintaa Sibelius-Akatemiassa ohjaavat omalta osaltaan kulloinkin voimassa olevat yliopiston strategiset linjaukset sekä opetus- ja kulttuuriministeriön kanssa

tulosopimuksissa sovitut tavoitteet.

2. NYKYISTEN TOIMINTAMUOTOJEN JA TOIMINTAEDELLYTYSTEN KUVAUS

2.1 *Tutkimusalueiden määrittäminen Sibelius-Akatemiassa*

Suomalaisessa musiikin tutkimuksen kentässä Sibelius-Akatemian osuus henkilöresurssien suhteen on merkittävä. Sibelius-Akatemiassa on edustettuna monenlaista musiikintutkimukseen liittyvää asiantuntemusta, mikä tulee ilmi rikkaana sisällöllisenä osaamisena sekä erilaisten teoreettisten lähestymistapojen, metodologioiden ja tutkimusmetodien tuntemuksena ja rinnakkaiselona. Tutkimus Sibelius-Akatemiassa on jatkuvassa vuorovaikutuksessa opetuksen sekä taiteellisen ja muun musiikillisen käytännön kanssa. Tutkimukseen liittyy musiikin käytännöllinen ja sisällöllinen tuntemus, mikä osaltaan vahvistaa tutkimuksen ja käytännön välistä vuorovaikutusta. Tämä lisää osaltaan myös Sibelius-Akatemiassa tehtävän tutkimuksen yhteiskunnallista vaikuttavuutta.

Tutkimuksen ja tutkijakoulutuksen määrä Sibelius-Akatemian eri yksiköissä vaihtelee suuresti yksikön perustehtävän mukaisesti.

Sibelius-Akatemiassa tehtävän tutkimuksen painopiste on musiikillisten toimintojen ja tutkimuksellisten intressien välitön vuorovaikutus, jossa osapuolet vaikuttavat toinen toisiinsa. Tämä on tullut esiin esimerkiksi tutkittaessa musiikin esittämistä, musiikin ja musiikkielämän historiaa, musiikillisia rakenteita, musiikin opettamista ja oppimista sekä musiikin yhteiskunnallista roolia. Keskeistä on myös teoreettista metatietoa tuottava tutkimus, joka on dialogissa käytännön kanssa.

Sibelius-Akatemiassa tehtävä tutkimus kytkeytyy yliopiston toimintaympäristön luonteeseen ja keskittyy alueille, jotka nousevat yliopiston toiminnasta. Toisaalta tutkimuskohteiden ja -kysymysten määrittelyssä keskeisenä vaikuttavana tekijänä on yliopiston henkilökunnan asiantuntemus ja tutkimusintressit. Eri yksiköissä tehtävällä tutkimuksella on yhteisiä intressialueita, jotka hahmottuvat erilaisista musiikillisista, tutkimuksellisista ja yhteiskunnallisista haasteista käsin. Näitä ovat

- musiikin esittämiseen liittyvät kysymykset
- musiikin opettaminen ja oppiminen

- musiikin historia eri muodoissaan
- musiikillisten rakenteiden tutkimus
- musiikin filosofia ja estetiikka
- musiikkiin ja mieleen liittyvät kysymykset
- musiikilliseen vuorovaikutukseen, kuten musiikin vastaanottamiseen liittyvät kysymykset.

Tutkimuskohteiden ja -kysymysten määrittelyssä keskeisenä vaikuttavana tekijänä on yliopiston henkilökunnan asiantuntemus ja taideyliopisto-luonne. Edellä mainittuja yhteisiä intressialueita tutkitaan siten erilaisista lähtökohdista.

Tutkimuksen painopistealueiden muodostuminen on omalakinen prosessi. Painopistealueet määrittyvät erilaisten tekijöiden yhteisvaikutuksesta. Tällaisia tekijöitä ovat esimerkiksi tutkimushenkilökunnan rekrytoinnin yhteydessä tehdyt ja tehtävät valinnat, kansallisen ja kansainvälisen tutkimusyhteisön intresseistä nousevat haasteet, Sibelius-Akatemian koulutusalueet ja niiden kehittäminen sekä suomalaisen yhteiskunnan tarpeista ja globaalista vastuusta nousevat tutkimushaasteet. Toisaalta painopisteiden muodostumiseen vaikuttavat myös yliopiston rakenteelliset ratkaisut, kuten rahoitusmalli, tutkijayhteisön sisäinen vuorovaikutus sekä yhteistyöverkostojen kehittäminen. Koska Sibelius-Akatemia on tutkimusyhteisönä nuori, on yliopiston lähiajan haasteena luoda entistä paremmat edellytykset tutkimukselliselle yhteistyölle ja näin painopistealueiden luonnolliselle muodostumiselle alueilla, joilla eri toimijoilla on yhteisiä tiedonintressejä.

2.2 Tutkimustoiminnan järjestäminen

Tutkimustoiminta Sibelius-Akatemiassa integroituu kansallisiin ja kansainvälisiin tutkimusyhteisöihin. Yliopiston sisäisesti tutkimusta tehdään sekä kollaboratiivisesti useamman tutkijan yhteistyönä että yksittäisten tutkijoiden projekteina. Tutkijakoulutus on kiinteä osa yliopiston tutkimustoimintaa.

Tutkimus toteutuu yhtäältä pitkäjänteisenä ja jatkuvana, painopistealueisiin liittyvänä työnä ja toisaalta ajallisesti rajallisina tutkimusprojekteina.

2.3 Tutkijakoulutus

Tutkijakoulutus on Sibelius-Akatemiassa monialaista. Se perustuu yhtäältä opetusta antavien yksiköiden sisäiseen asiantuntemukseen. Toisaalta sitä määrittää opiskelijoiden omakohtaiset intressit ja monien tutkimusprojektien monitieteellisyys. Monialaisuus on tutkimusyhteisöä rikastavaa, mutta toisaalta se asettaa merkittäviä haasteita tutkijakoulutukselle. Pyrkimyksenä on tuoda tutkijakoulutus ja henkilökunnan tutkimustoiminta lähemmäksi toisiaan. Tutkijakoulutus edellyttää monenlaisia opetusjärjestelyjä, jotka toteutetaan yliopiston sisäisesti sekä kansallisena ja kansainvälisenä yliopistoyhteistyönä. Sibelius-Akatemia on mukana kahdessa valtakunnallisessa tohtoriohjelmassa (Musiikin tutkimuksen tohtoriohjelma ja Taiteellisen tutkimuksen tohtoriohjelma). Taiteilijalähtöinen tutkimus asettaa omat haasteensa tutkimustoiminnan kehittämiseksi. Tässä suhteessa yhteistyö muiden taidealan yliopistollisten yksiköiden kanssa on keskeistä.

2.4 Tutkimuksen vaikuttavuus

Sibelius-Akatemiassa tehtävä tutkimus on perus- ja soveltavaa tutkimusta sekä tutkimus- ja kehittämistyötä (R&D). Näistä jokaisella on omat vaikutustapansa. Tutkimuksen vaikuttavuutta voi tarkastella tieteenalan sisäisenä kehittymisenä ja alakohtaiset rajat ylittävänä rikastumisena. Toisaalta tutkimustuloksia sovelletaan tutkimusyhteisön ulkopuolisessa toiminnassa, esimerkiksi taiteellisessa työskentelyssä ja opetustoiminnassa. Uuden tiedon levittäminen tutkimusyhteisön ulkopuolelle tapahtuu eri tavoin, esimerkiksi julkaisuina, esitelminä, asiantuntijatehtävissä yhteiskunnan eri sektoreilla sekä tieteen tulosten popularisointina.

3 TUTKIMUKSEN JOHTAMISJÄRJESTELMÄ

Suomen perustuslain mukaisesti Sibelius-Akatemiassa turvataan tieteen ja taiteen samoin kuin ylimmän opetuksen vapaus (Suomen perustuslaki 11.6.1999/731, § 16). Tutkimuksen vapaus todetaan myös Yliopistolaisissa (2009). Tutkimuksen vapauden kannalta on olennaista, että tutkimuksen johtamisvastuussa ovat tutkimuksen asiantuntijat.

Sibelius-Akatemian tutkimustoiminnan yleisiä edellytyksiä kehittää Akateeminen neuvosto yhdessä yliopiston johdon ja hallinnon tukihenkilöstön kanssa. Akateemisen neuvoston tehtävänä on muun ohella lisätä innovatiivista vuorovaikutusta yliopiston eri yksiköissä

tehtävän tutkimustoiminnan välillä, seurata tutkimustoiminnan ja yhteiskunnan kehitystä ja tarpeita yliopiston tutkimustehtävän näkökulmasta, kehittää yliopiston tutkimuksen intressialueista kasvavaa tutkimusprofiilia, kehittää tutkijakoulutusta ja sitä tukevaa peruskoulutusta, tehdä ehdotuksia tutkimuksen tukipalvelujen kehittämiseksi sekä huolehtia yliopistossa tehtävän tutkimustoiminnan laadunvarmistuksesta. Tätä työtä varten Akateeminen neuvosto on perustanut Tutkimusjaoston, joka tukee aktiivisesti sitä edellä mainituissa tehtävissä.

Lisäksi Akateeminen neuvosto voi perustaa tarpeen mukaan työryhmiä valmistelemaan toimialaansa liittyviä asioita. Se voi kutsua työryhmiin neuvoston ulkopuolisia asiantuntijoita.

4 VISIO 2018

Sibelius-Akatemia vahvistaa edelleen asemaansa dynaamisena, innovatiivisena ja maamme laaja-alaisimpana musiikintutkimuksen instituutiona ja se edustaa suomalaisen musiikintutkimuksen kärkeä. Sen erityisvahvuus on taiteen ja tutkimuksen toisiaan rikastavan vuorovaikutuksen sekä tutkimuksellisen monialaisuuden hyödyntäminen sekä tutkimuksen läheinen suhde musiikillisiin käytäntöihin. Sibelius-Akatemia tarjoaa kansainvälisesti korkeatasoiset edellytykset tutkimustyölle, minkä seurauksena tutkimuksella on huomattava osuus yliopiston toiminnan tuloksellisuudessa. Sibelius-Akatemia osallistuu aktiivisesti tutkimuksen kehittämiseen Taideyliopistossa samalla kun sen omia perinteitä edustavia tutkimuksen keskeisiä aloja vahvistetaan.

Sibelius-Akatemiassa ymmärretään tutkimuksen merkitys musiikkiakatemian ja koko Taideyliopiston keskeisenä toimintamuotona ja tulosalueena. Laaja-alaisuus sekä taiteen ja opetuksen läsnäolo luovat mahdollisuuksia uusiin tutkimuksellisiin avauksiin. Tutkijayhteisö tukee etsivää asennetta. Tutkimuksessa on syntynyt vahvoja, myös yksikkö- tai yliopistorajat ylittäviä osaamiskeskuksia ja painopistealueita.

Sibelius-Akatemia on tutkimuksellisesti laajasti verkostoitunut sekä kotimaassa että kansainvälisesti. Yhteistyötä tehdään sekä yliopistojen että yhteiskunnan muiden toimijoiden kanssa. Tutkimustuloksia levitetään tehokkaasti paitsi vakiintuneilla tiedefoorumeilla, myös muilla tavoin yhteistyössä tutkimustiedon soveltajien kanssa.

Tutkimustoiminta ja sen tulokset dokumentoidaan tehokkaasti ja järjestelmää hyödynnetään osana toiminnan laadunvarmistusta.

Tutkimus on volyymiltaan merkittävä osa Sibelius-Akatemian toimintaa. Tähän liittyen opetusjärjestelyjä on kehitetty siten, että professoreilla on riittävästi aikaa pitkäjänteiseen ja korkeatasoisen tutkimustyöhön. Myös muun henkilökunnan työtehtävät on muotoiltu joustavasti siten, että työntekijöiden tutkimuksellinen osaaminen on mahdollista hyödyntää. Ulkopuolisen rahoituksen määrää on entisestään lisääntynyt, ja yliopiston tukipalvelujen tukea antavan rooli ulkopuolisen tutkimusrahoituksen hankkimisessa ja hallinnoinnissa vahvistuu entisestään ja vakiintuu. Yliopisto huolehtii tutkijoiden työvälineistä ja asianmukaisista työtiloista sekä muista työskentelyolosuhteista, mikä mahdollistaa myös tutkimushenkilökunnan keskinäisen epävirallisen vuorovaikutuksen. Joustava tutkijauramalli on käytössä, jolloin tutkimusyhteisöön kuuluu monipuolisesti uransa eri vaiheessa olevia tutkijoita tohtoriopiskelijoista professoreihin. Sibelius-Akatemian postdoc-tutkimustoiminta on vireää, ja se toteutetaan osin yliopiston varoin ja osin ulkopuolisella rahoituksella.

Tutkijakoulutuksessa hyödynnetään tehokkaasti koko yliopistossa tarjolla olevaa asiantuntemusta sekä harjoitetaan yhteistyötä muiden koti- ja ulkomaisten yliopistojen kanssa. Tutkijakoulutus on koordinoitu aiempaa tehokkaammin. Koulutus on mitoitettu siten, että opetuksen ja ohjauksen laatu voidaan varmistaa. Yliopisto on aktiivisesti mukana valtakunnallisissa tohtoriohjelmassa, toimii pohjoismaisissa ja muissa jatkokoulutusverkostoissa ja rahoittaa edelleen jatko-opiskelua määräaikaikaisilla tutkimusassistentuureilla.

Taideyliopiston avaamat mahdollisuudet tutkimustoiminnan vahvistamiseksi ovat elävöittäneet entisestään tutkimustoimintaa ja lisänneet korkeatasoisilla foorumeilla julkaistujen tutkimustulosten määrää. Samoin tutkimustulosten soveltaminen eri tavoin ja eri yhteyksissä on lisääntynyt

5 TOIMENPIDE-EHDOTUKSET VUOSILLE 2012–2014

Tutkimuksen johtamista kehitetään Taideyliopisto-kontekstissa. Osastotasolla on olennaista selkeyttää vastuiden jakautumista tutkimustoiminnan kehittämisen osalta.

Etsitään ratkaisuja tutkimustoiminnan ja tutkijakoulutuksen lisäresursointiin. Yliopiston

päätös liittyä osaksi Taideyliopistoa voi antaa tähän uusia mahdollisuuksia.

Kehitetään strategisesti henkilöstön edellytyksiä varata enemmän aikaa tutkimuksen tekemiseen.

Tutkimus tarvitsee edelleen, ja erityisesti Taideyliopisto-kontekstissa, tukipalvelujen vahvistamista.

Kansainvälistä verkottumista vahvistetaan.

Tuetaan voimakkaasti tutkimustulosten julkaisemista kansainvälisillä, arvostetuilla foorumeilla. Tutkimustulosten huolellinen raportointi yliopiston tietokantaan varmistetaan tiedottamisella.

Postdoc-tutkimuksen asemaa vahvistetaan.

Yliopiston tutkimushenkilöstön keskinäistä vuorovaikutusta tuetaan esimerkiksi yhteisten seminaarien avulla.

Taiteilijalähtöisen/taiteellisen tutkimuksen käsitettä ja metodologiaa kehitetään.

Tutkimustoiminnasta tiedottamista tehostetaan edelleen osana Sibelius-Akatemian ja Taideyliopiston julkisuuskuvaa.

Tutkimuksen ja tutkijakoulutuksen osalta kehitetään edelleen laadun arvioinnin menetelmiä, samoin arvioinnin kautta saadun tiedon käyttöä toiminnan kehittämisessä.